

De eendagsexcursie naar de Hoge Veluwe

Rienk-Jan Bijlsma

Op 26 mei 1984 vertrok de kleinste en één van de succesvolste eendagsexcursies vanaf station Oosterbeek naar de Hoge Veluwe. Deelnemers: Ad Bouman, Peter Hovenkamp en ik.

Onze aandacht richtte zich in eerste instantie op de betonnen en zandstenen 'kunstwerken' aan de voet van de Franse berg; resten van een in opdracht van mevr. Kröller door Henri van de Velde ontworpen museum. Door de economische crisis werd dit project kort na de aanvang in 1921 gestaakt. Na de oorlog bezocht de mossenwerkgroep dit terrein en trof tal van 'merkwaardige mossen' aan, zoals *Dicranoweissia crispula*, *Ptychomitrium polyphyllum* en *Seligeria recurvata* (Groenhuijzen & Margadant 1948).

Het eerste excursiepunt betrof een hoge betonnen muur in de zandverstuiving bij De Drie Staande Motieven (Henry Moore, '55-'56). De west tot noordwest geëxponeerde zijde bleek begroeid te zijn met vnl. *Schistidium apocarpum*, *Grimmia pulvinata*, *Orthotrichum diaphanum* e.d. Aan de voet van de muur troffen we zoden *Tortella inclinata* aan, ook met kapsels (eerste vondst in Nederland!). Ook *Tortella tortuosa* bleek hier en daar op de muur voor te komen. Andere *Tortulaceae*: *Bryoerythrophyllum*, *Didymodon rigidulus*, *Tortula calcicolens*, *T. intermedia* en *T. laevipila*. De oost tot zuidoost geëxponeerde zijde staat bloot aan een wel zeer extreem klimaat (beton in zandverstuiving!). Hier vonden we lage olijfgroene matjes van een *Grimmia* zonder peristoomtanden: *Grimmia anodon*, nieuw voor Nederland! Ad Bouman trof in de door hem verzamelde mossen van deze muur nog twee rariteiten aan; *Grimmia crinita*, een mediterrane soort ooit eens verzameld in Z.-Limburg en *Campylium calcareum*, ook een uitgestorven gewaande Z.-Limburger van krijtrotsen (n.b. beide *Grimmia*'s en de *Campylium* zijn gecontroleerd door Wim Rubers, materiaal in L).

Na dit stukje buitenland besloten we opgewekt het beschaduwde beton en de Maulbrunner zandsteenblokken in de oostelijke helling van de Franse berg aan een onderzoek te onderwerpen. En passant werd een mossenlijst van de

Franse Berg gemaakt. Aan epifyten kunnen kapselende *Ulota bruchii* (eik!) en *Ptilidium pulcherrimum* worden genoemd. Op rot-tend hout vonden we kapselende *Tetraphis* wat op Veluwe overigens beslist geen zeldzaamheid is. Op de bodem vonden we *Dicranum majus*. De beschaduwde Maulbrunner zandsteenblokken bleken nog steeds voor grote delen begroeid te zijn met zeer rijk kapselende *Seligeria recurvata*. Opvallend was ook de uitbundige aanwezigheid van *Aulacomnium androgynum*. Typische epilieten bleken nauwelijks aanwezig: *Rhynchostegium confertum*, *Brachythecium populeum*. Vooral *Hypnum* heeft het hier voor het zeggen. Vermeldenswaardig is een groot plakkaat kapselende *Brachythecium plumosum*.

Het beschaduwde beton in de helling van de Franse berg is vrijwel geheel begroeid met mos, vnl. *Tortella tortuosa*, door mij hier in 1977 al met kapsels gevonden en ook nu met jonge kapsels, *Didymodon rigidulus*, *Bryoerythrophyllum*, *Schistidium* en *Rhynchostegium confertum* en *R. murale*. Naast de typische *Zygodon viridissimus* ontdekten we in het veld als de var. *stirtonii* met uittredende nerf. Op plaatsen waar water blijft staan op de bovenzijde van het beton groeit veel *Bryum pseudotriquetrum*. Aan de voet van een muur bleek fraai ontwikkelde *Odontoschisma denudatum* voor te komen.

Op de terugweg bezochten we het Braamsveldje ten oosten van de Kompagnie Berg: heischrale bermen en heideterreinen. Het doel van dit uitstapje waren niet de mossen, maar enkele typische planten van de midden-Veluwe: *Carex ericetorum* (Heidezegge) en *Scorzonera humilis* (Kleine schorseneer), beide bloeiend. Ook vonden we hier *Botrychium lunaria* (Maanvaren).

Alle thuisblijvers hebben een zeer geslaagde excursie gemist in één van de fraaiste landschappen van Nederland!

literatuur

Groenhuijzen, S. & W.D. Margadant. 1948. Merkwaardige mossen van de Hoge Veluwe. *Buxbaumia* 2:47

Overzicht excursiepunten

1. Geëxponeerd beton in zandverstuiving bij De Drie Staande Motieven ten ZO de Franse Berg. IVON 33.41.55
2. Maulbrunner zandsteenblokken in de O-helling van de Franse Berg. IVON 33.41.45
3. Beschaduwd beton (funderingen, muren) in O-helling van de Franse Berg. IVON 33.41.45
4. Bosgebied Franse Berg. IVON 33.41.45

Soortenlijst

Samengesteld uit gegevens van Ad Bouman en Rienk-Jan Bijlsma.
Van de onderstreepte vindplaatsen is herbariummateriaal aanwezig.

Bladmossen	
Amblystegium serpens	3
Aulacomnium androgynum	2,4
Brachythecium plumosum	<u>2</u>
B. populeum	<u>1,2,3</u>
B. rutabulum	2,4
Bryoerythrophyllum recurvirostre	<u>1,3</u>
Bryum argenteum	1
B. capillare	<u>1,3</u>
B. pseudotriquetrum	<u>2</u>
Campylium calcareum	<u>1</u>
Campylopus flexuosus	4
C. pyriformis	4
Dicranella heteromalla	4
Dicranoweisia cirrata	2,4
Dicranum majus	<u>4</u>
D. montanum	4
<u>D. scoparium</u>	<u>2,4</u>
Didymodon rigidulus	<u>1,3</u>
Eurhynchium praelongum	<u>1,3</u>
E. striatum	1
Grimmia anodon	<u>1</u>
G. crinita	<u>1</u>
G. pulvinata	<u>1,2,3</u>
Homalothecium sericeum	<u>1,3</u>
Hypnum cupressiforme	<u>1,2,4</u>
H. jutlandicum	4
Isopterygium elegans	2
Isothecium myosuroides	<u>2,4</u>
Leucobryum glaucum	4
Mnium hornum	2,4
Orthodontium lineare	4
Orthotrichum affine	<u>3</u>
O. anomalum	<u>1,3</u>
O. diaphanum	<u>1,3</u>
Plagiothecium curvifolium	<u>4</u>

Pleurozium schreberi	4
Pohlia nutans	1
Polytrichum formosum	4
Pseudoscleropodium purum	1
Rhizomnium punctatum	2
Rhynchostegium confertum	2,3
R. murale	3
Schistidium apocarpum	1,3
Seligeria recurvata	<u>2</u>
Tetraphis pellucida	<u>4</u>
Tortella inclinata	<u>1</u>
T. tortuosa	<u>1,3</u>
Tortula calcicolens	<u>1</u>
T. intermedia	<u>1</u>
T. laevipila	<u>1,3</u>
T. muralis	1,2,3
Ulota bruchii	4
Zygodon viridissimus s.s.	<u>1,3</u>
Z. viridissimus var. stirtonii	<u>3</u>
Levermossen	
Calypogeia fissa	2,4
Cephaloziella divaricata	2
Isopaches bicrenatus	<u>1</u>
Lepidozia reptans	2,4
Lophocolea heterophylla	2,4
Odontoschisma denudatum	<u>4</u>
Ptilidium pulcherrimum	4

